

4

Vol. 16
Summer 2024

Research Paper

Received:
13 September 2024
Revised:
10 November 2024
Accepted:
01 November 2024
Published:
20 December 2024
P.P: 33-66

ISSN: 2008-3564
E-ISSN: 2645-5258

Crisis management studies

Indicators of sustainable security in the marginal areas of metropolitan cities (Islamshahr case study)Mohammad Nouri-Najad ^{*1} | Ismail Gholamhosseini ^{2*} | Hamid Alavi Wafa ³**Abstract**

Sustainable urban security is all-round security that looks at different dimensions. In the meantime, one of the disturbing factors of the sustainable security of big cities, which is considered a serious threat in the field of realizing their sustainable security, is the problem of marginalization, which is the result of inappropriate social and economic planning. Today, sustainable security is accepted as the dominant security planning. The main emphasis of this approach, as a comprehensive and multifaceted approach, is to identify the factors that disrupt security in the environment, the surrounding conditions, and in the next step, to develop practical programs to solve them. In this regard, considering the importance of the movement of megacities in the path of sustainable security, which in a way guarantees their sustainable development, this research is of an applied type, using a descriptive method to collect information, and using the library method. Field research has been done. The results of the research show that the residents of marginal areas in Tehran metropolis feel relative deprivation due to the lack of necessary sustainable urban development (physical and physical, social and cultural, economic), which is a threat to the security of this region. cities are connected and social damage is more common in the suburbs of Tehran as a threat to urban security.

Keywords: Marginalization, sustainable urban security, Islamshahr and...

1. Master's student in crisis management.
2. Associate Professor of Imam Hossein University (AS), Tehran, Iran.
drgohlamhosseini@yahoo.com
3. Researcher and lecturer of Imam Hossein University (AS). Tehran, Iran.

Cite this Paper: Nouri-Najad, M & Gholamhosseini, I & Alavi Wafa, H (2024). Indicators of sustainable security in the marginal areas of metropolitan cities (Islamshahr case study). *Crisis management studies*, 4(16), 33–66.

Publisher: Imam Hussein University **Authors**

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) (CC BY 4.0).

شاخصه های امنیت پایدار در مناطق حاشیه نشین کلان شهرها (مورد مطالعه اسلامشهر)

محمد نوری نژاد^۱ | اسماعیل غلامحسینی^{۲*} | حمیدعلوی وفا^۳

۴

دوره شانزدهم
زمستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۸/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۹/۳۰

صص: ۶۶-۳۳

شابا چاپی: ۲۵۶۴-۲۰۰۸

الکترونیکی: ۵۲۵۸-۲۶۴۵

چکیده

امنیت پایدار شهری، امنیت همه جانبه و ناظر به ابعاد مختلف است. در این میان یکی از عوامل برهم زننده امنیت پایدار کلان شهرها که تهدیدی جدی در زمینه تحقق امنیت پایدار آنها به شمار می رود معضل حاشیه نشینی است که زائیده برنامه ریزی های نامناسب اجتماعی و اقتصادی می باشد. امروزه امنیت پایدار به عنوان غالب برنامه ریزی های امنیت پذیرفته شده است. تأکید اصلی این رویکرد، به عنوان رویکردی جامع و چندوجهی، به شناسایی عوامل برهم زننده امنیت در محیط، اوضاع و احوال پیرامون و در مرحله بعد، تدوین برنامه های کاربردی جهت رفع آنهاست. در این خصوص، با توجه به اهمیت حرکت کلان شهرها در مسیر امنیت پایدار که به نوعی تضمین کننده توسعه پایدار آنها نیز می باشد، این پژوهش از نوع کاربردی با استفاده از روش توصیفی جهت گرد آوری اطلاعات نیز با بهره گیری از روش کتابخانه ای و میدانی انجام گرفته است. نتایج پژوهش نشان می دهند که ساکنین مناطق حاشیه نشین در کلان شهر تهران به دلیل عدم برخورداری لازم از توسعه پایدار شهری (فیزیکی و کالبدی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی) احساس محرومیت نسبی می کنند، که این امر تهدیدی برای امنیت این شهرهای مرتبط می باشد و آسیب های اجتماعی به عنوان عامل تهدیدکننده امنیت شهری در محلات حاشیه نشین تهران رواج بیشتری دارد.

کلیدواژه ها: حاشیه نشینی، امنیت پایدار شهری، اسلامشهر و...

۱. دانش آموخته رشته کارشناسی ارشد مدیریت بحران، تهران، ایران.

۲. نویسنده مسئول: دانشیار دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

۳. پژوهشگر و مدرس دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران.

drgohlamhosseini@yahoo.com

استناد: نوری نژاد، محمد و غلامحسینی، اسماعیل و علوی وفا، حمید (۱۴۰۳). شاخصه های امنیت پایدار در مناطق حاشیه نشین

کلان شهرها (مورد مطالعه اسلامشهر)، **مطالعات مدیریت بحران**، ۴(۱۶)، ۶۶-۳۳.

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27173674.1403.5.1.1.3>

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

نویسندگان

این مقاله تحت لیسانس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه و بیان مسئله

شهرنشینی تکامل یافته‌ترین شیوه‌های زندگی اجتماعی بشر است که در طول هزاران سال با تغییراتی که در شیوه‌های زندگی اولیه اجتماعی به وجود آمده پس از طی مراحل روستایی و کوچ‌نشینی حاصل شده است و هدف اصلی آن دستیابی به امکانات بیشتر و زندگی بهتر برای بشر بوده است، درحالی‌که شهرنشینی کنونی نه تنها به این اهداف نائل نشده است، بلکه در بسیاری از موارد مشکلات و نارسائی‌هایی را به وجود آورده است

کشور ایران نیز، همراه با سایر کشورهای در حال توسعه شاهد رشد و گسترش شهرنشینی بوده است به نحوی که کارشناسان مسائل شهری اظهار می‌کنند در کنار رشد طبیعی جمعیت، نقش مهاجرت باعث رشد بی‌رویه و ناموزون جمعیت شهرهای بزرگ شده است. به‌طور کلی مهاجرت به‌عنوان یک پدیده اجتماعی دارای پیامدهای بسیار متعدد است که اکثر آنها دارای پیامدهای منفی و یا بی‌نظمی است و اختلال در تعادل نظام می‌شود که «حاشیه‌نشینی» و به‌تبع آن افزایش آسیب‌های اجتماعی از جمله این موارد می‌باشد. در این میان کلان‌شهر تهران به‌عنوان یک نقطه هدف در جغرافیای ایران و مرکز ثقل جمعیت از این امر مستثنی نبوده و با افزایش رشد جمعیتی و مهاجرت به‌خصوص در دهه ۱۳۵۰ سبب شده نه تنها پدیده شهرک‌سازی و حاشیه‌نشینی در اطراف آن به‌صورت امری رایج درآید؛ بلکه روستاها و شهرهای واقع در اطراف آن تحت‌تأثیر این پدیده قرار گیرند این رشد شتابان شهرنشینی در تهران و افزایش معضلات ناشی از آن از جمله افزایش هزینه‌های شهری، بسیاری از مهاجرین ساکن در تهران را به مناطق حاشیه‌ای خصوصاً اسلامشهر کشانده است، این شهر «اسلامشهر» در دهه ۱۳۴۰ از یک روستا با ۱۰۰ خانوار به جمعیتی بالغ بر ۴۸۵۰۰۰ نفر تبدیل شده است که تمرکز جمعیت در آن، چنان بی‌رویه رشد داشته که کنترل و هدایت و مدیریت مسائل شهری به‌ویژه معضلات تبعی، آن در عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و امنیتی به مهم‌ترین مسئله تبدیل شده است. تصویر کلی از وضعیت جمعیتی مناطق حاشیه‌ای تهران نشان می‌دهد که این مناطق در طول چهل سال اخیر از یک روستای چند صد نفری به مراکز شهری بزرگ با معضلات خاص امنیتی تبدیل شده‌اند. این شهرها که خود به‌عنوان حاشیه تهران محسوب می‌شوند. با چنین تصویری از واقعیت کنونی از حاشیه‌نشینی کلان‌شهر تهران که

ابعاد آن به موازات رشد جمعیت و تداوم مهاجرت، شدیدتر نیز خواهد شد؛ وقوع انواع ناهمگونی- های اکولوژیک شهری و بروز ناپایداری‌های امنیتی در چنین شرایطی دور از انتظار نیست. ناپایداری‌هایی که می‌تواند در مراحل بعدی امنیت ملی را نیز در عرصه‌های گوناگون به خطر بیندازد.

تعاریف و ادبیات نظری

مفهوم لغوی حاشیه‌نشینی

در فرهنگ عمید، حاشیه در لغت به معنای کنار هر چیز و کنایه از کسان و اطرافیان آمده است. اصطلاح حاشیه‌نشینی با تعبیری همچون اسکان غیررسمی، سکونت‌گاه‌های خودرو و زاغه‌نشینی تقریباً مترادف است (یاوری، ۱۳۸۳، ص. ۶۱۲).

تعاریف مختلف حاشیه‌نشینی

زاهدانی، حاشیه‌نشینی زائیده وجود ویژگی نابرابری در روابط اجتماعی مسلط بر جامعه است. شدت اختلاف بین سکونت‌گاه‌ها که باعث می‌شود عده‌ای شهرنشین و عده‌ای روستا‌نشین و عده- ای دیگر حاشیه‌نشین شوند، که این شدت اختلاف بستگی به میزان شدت در تمرکزگرایی روابط اجتماعی دارد. هرچه از میزان تمرکزگرایی کاسته شود از گسترش و شدت اختلاف بین انواع سکونت‌گاه‌ها کاسته می‌گردد (زاهدانی، ۱۳۶۹، ص. ۲۳-۲۵).

هیراسکار^۱ معتقد است که منطقه حاشیه‌نشین منطقه‌ای است که فقر در چهره آن شدیداً نمایان است و میزان زاد و ولد و مرگ و میر کودکان و نوزادان و اعمال نامشروع، جرم و بزهکاری جوانان، ناهنجاری‌ها و مرگ و میر عمومی در آن بالاست به طوری که چنین مکانی معرف وضعیتی جهنم‌گونه در روی زمین است (هیراسکار، ۱۳۷۶، ص. ۱۰۸).

دیدگاه‌های حاشیه‌نشینی

دیدگاه‌های کارکردگرایان (لیبرالیستی)

این دیدگاه عمدتاً خاص کشورهایی که با نظام اقتصاد آزاد اداره می‌شوند، به‌ویژه ایالات متحده امریکا است. این دیدگاه‌ها تحت‌تأثیر فلسفه پوزیتیویسم قرار دارند و از بررسی سطحی علل و

۱ . Hiraskar, G.K

عوامل مختلف تجاوز نمی‌کنند؛ این امر شاید ناشی از تعهدی باشد که علم (به مفهوم جدید آن) نسبت به نظام سرمایه‌داری و طبقات حاکم و حاکمیت کشورهای کانونی برعهده گرفته است. بسیاری از محققان لیبرالیست که از معتقدان و مبلغان مکتب کارکردگرایی هستند؛ علت عمده حاشیه‌نشینی را ناشی از کارکرد جاذبه‌های شهری و دافعه‌های روستایی به شمار می‌آورند. به نظر آنها افزایش جمعیت یکی از علل مهمی است که زمینه را برای مهاجرت مازاد نیروی کار روستایی فراهم می‌آورد. «عدم دسترسی مهاجرین به مشاغل اقتصادی شهری، همراه با فقر اقتصادی و عدم تخصص آنها موجب می‌شود که آنها مجبور شوند آلودگی‌ها و زائغه‌هایی را که در اغلب موارد، فاقد هرگونه تسهیلات شهری از قبیل آب و برق و تلفن است، برای زندگی برگزینند. برخی دیگر از کارکردگرایان به عوامل دیگری، غیر از افزایش جمعیت تأکید نموده‌اند، به عنوان مثال هوم عوامل فیزیکی، مانند زمین‌های رها شده و اراضی نامناسب شهری، و آبرامز^۱ بالا بودن قیمت زمین و مسکن و برخی دیگر عوامل اقلیمی را زمینه‌ساز هجوم مهاجران به مناطق خاصی از شهرها و ایجاد حاشیه‌نشینی و زائغه‌نشینی می‌دانند (شکویی، ۱۳۶۵، ص. ۵۸).

۲- دیدگاه ساختارگرایان (وابستگی)

رادیکالیست‌ها عمدتاً از دیدگاه اقتصاد سیاسی به مسائل می‌نگرند، اگرچه در قبول این اصل حاشیه‌نشینی در کشورهای در حال توسعه، نتیجه مهاجرت از روستاها و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ است، با لیبرالیست‌ها هم عقیده هستند؛ لیکن برخلاف لیبرالیست‌ها، این مهاجرت‌ها را ناشی از خصوصیات کارکردهای شهرها نمی‌دانند، بلکه ساختار اقتصادی نابسامان کشورهای در حال توسعه را که ناشی از ادغام کشورهای مزبور در نظام اقتصادی و تجارت جهانی است، در این امر دخیل می‌دانند. تحلیل‌گران اقتصاد سیاسی معتقدند: هنگامی که مناطق دارای اقتصاد معیشتی به جرگه بازار وارد می‌شوند تولیدات بومی جای خود را غالباً به یکی دو محصول عمده خواهند داد و جمعیت زیادی به علت دگرگونی ساخت‌های تولیدی، به صورت نیروی کار آزاد شده درآمده و موج‌های عظیم مهاجرتی را موجب می‌شوند (سینجر، ۱۳۵۸، ص. ۹۲).

دیدگاه نوسازی که در دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ به عنوان رویکردی غالب در ادبیات علوم اجتماعی مطرح شد، یکی از عوامل مهم برهم ریختن ساختار اقتصاد سنتی و رشد شهرنشینی در کشورهای

1 . Abrams

در حال توسعه به شمار می‌رود. به موجب این دیدگاه، «پیوندی تنگاتنگ بین شهری شدن و توسعه وجود دارد؛ به گونه‌ای که توسعه یافتگی را مترادف با شهری شدن در نظر می‌گیرند (از کیا، ۱۳۸۸، ص. ۸۷ و ۵۵). به طور کلی می‌توان گفت: تحلیل‌گران اقتصاد سیاسی با اعلام این شعار که: ساختار درونی کشورهای جهان سوم بخشی از نظام جهانی تولید و مصرف است، سعی می‌کنند نقش عوامل ساختاری در مشکلات شهری و از جمله حاشیه‌نشینی و زاغه‌نشینی را تبیین نمایند. مارشال کلینارد^۱ معتقد است که زاغه‌نشینی بر اثر رشد شهرها حاصل می‌آید؛ به این صورت که در مراحل اولیه رشد، مرکز شهرها محل سکونت افراد طبقه بالاست، اما به تدریج با گسترش مناطق تجاری و صنعتی در این محل، آنهایی که وضع بهتری دارند از مرکز شهر به سمت خارج حرکت کرده، دور از مرکز شهر زندگی می‌کنند. متعاقب آن کارگران و گروه‌های فقیر و کم - درآمد به این منطقه مرکزی می‌آیند و ساکن آن می‌شوند. از آنجا که مالکان اجاره کمی جهت تعمیر و نگهداری ساختمان‌ها دریافت می‌کنند، این مناطق، شلوغ و خراب شده و به زاغه تبدیل می‌شود (Clinard, 2001, p. 18). لوئیس ورت^۲ و برجس^۳ نیز با طرح نظریه منطقه‌ای معتقدند: در جریان توسعه شهر، مناطقی با کارکردها و ویژگی‌هایی به وجود می‌آید و در آخرین مرحله رشد، منطقه اعیان‌نشین شکل می‌گیرد (Burges, ۱۹۶۷، ص. ۴۷). البته لازم به ذکر است که این نظریات بیشتر با خصوصیات شهرهای کشورهای پیشرفته مطابقت دارند که حومه‌های شهرها بهتر از مرکز شهرند؛ در حالی که در اغلب شهرهای جهان سوم وضع برعکس است. در هر صورت به نظر می‌آید که حاشیه‌نشینی انزوای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی ساکنان خود را به همراه دارد و با عوارضی چون رواج بیکاری و انحرافات همراه است. در دید اول، حاشیه‌نشینان فقیر در گذران زندگی خود دچار مشکل هستند. پس به‌ناچار محتاج درآمد تمام اعضای خود، از جمله کودکان هستند.

۳- دیدگاه‌های جامعه‌گرایان جدید

در این دیدگاه، اسکان غیر رسمی و پیدایش گروه‌های حاشیه‌ای و فقیر در جامعه‌های شهری کشورهای جهان سوم را ناشی از عملکرد روند طبیعی تضاد میان کار و سرمایه می‌دانند و پیامد

1 . Clinard, M

2 . Wirth, L

3 . Burges

قهری عملکرد قوانین حاکم بر نظام اقتصاد سرمایه‌داری، یعنی تمرکز و انباشت سرمایه، رشد ناموزون اقتصادی و بروز تضادهای اجتماعی (تضاد بین روستائیان زمین‌دار و بی‌زمین، تضاد بین زندگی شهری و روستایی، تضاد طبقاتی و....) می‌داند؛ لذا در جریان تحولات ناهماهنگ جامعه سرمایه‌داری و بروز تضادها و مشکلات اجتماعی، از جمله پیدایش حاشیه‌نشینی در شهرهای بزرگ اجتناب ناپذیر است (حاج یوسفی، ۱۳۸۲، ص. ۱۸).

امنیت پایدار شهری

مفهوم لغوی امنیت^۱

ریشه امنیت از زبان عربی گرفته شده و تقریباً با مفهومی یکسان در زبان فارسی مورد استفاده قرار می‌گیرد. امنیت از کلمه امن می‌آید که به معنی آرامش یافتن، بیمناک نبودن و نترسیدن است در فرهنگ معین، امنیت به معنای ایمن شدن و در امان بودن تعریف شده است (معین، ۱۳۶۰، ص. ۱۵۷). امنیت، مصونیت و نداشتن بیم و احساس تهدید نسبت به منافع اساسی است. امنیت، مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت است و در مورد افراد به معنی آن است که مردم هراسی و بیمی نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع خود نداشته و به هیچ وجه حقوق آنان به مخاطره نیافتد و هیچ عاملی حقوق مشروع آنان را تهدید ننماید (عمید زنجانی، ۱۳۶۸، ص. ۵۲).

تعاریف امنیت

در فرهنگ آکسفورد این واژه را با عبارت زیر تعریف کرده است: "شرایطی که در آن یک موجود در معرض خطر نبوده یا از خطر محافظت می‌شود" (کینگ و موری، ۱۳۸۳، ص. ۷۸۷). تعاریف مندرج در فرهنگ لغات درباره مفهوم کلی امنیت، بر روی "احساس آزادی از ترس" یا "احساس ایمنی" که ناظر بر امنیت مادی و روانی است، تأکید دارند (ماندل، ۱۳۸۷، ص. ۴۶). برژینسکی معتقد است: امنیت عبارت است از وجود شرایطی برای حفظ و برقراری اقداماتی که کشور را از نفوذ دشمن مصون نگه می‌دارد. باری بوزان^۲ امنیت را رهایی از هر نوع خطر و تهدید می‌داند. آرنولد والفرز^۳ می‌گوید: امنیت از نظر عینی و شهودی یعنی عدم وجود تهدیداتی که

1 . security
2 . Buzan, B
3 . Wolfers, A

ارزش‌های حیاتی را به خطر می‌اندازد و از نظر ذهنی یعنی نبود هیچ هراسی علیه ارزش‌های مذکور (پلیس، ۱۳۷۸، ص. ۲۲). ماندل^۱ با توجه به فرهنگ علوم رفتاری دو معنا از این واژه را مطرح می‌کند: یک «حالتی که در آن ارضای احتیاجات و خواسته‌های شخصی انجام شود» و دوم «احساس ارزش شخصی، اطمینان خاطر، اعتماد به نفس و پذیرشی که در نهایت از سوی طبقه‌های اجتماعی نسبت به فرد اعمال می‌شود» (ماندل، ۱۳۸۷، ص. ۴۴).

امنیت پایدار

امنیت پایدار امنیتی است که همه عوامل به طور پیوسته به کار گرفته می‌شوند تا ارزش‌های اساسی مورد هجوم واقع نشوند و در صورت وقوع تهاجم اعم از فرهنگی، اقتصادی سیاسی یا نظامی این ارزش‌ها فدای کسب صلح نگردند و از آنها دفاع شود (محمدنژاد، ۱۳۷۸، ص. ۳۶).

سطوح امنیت

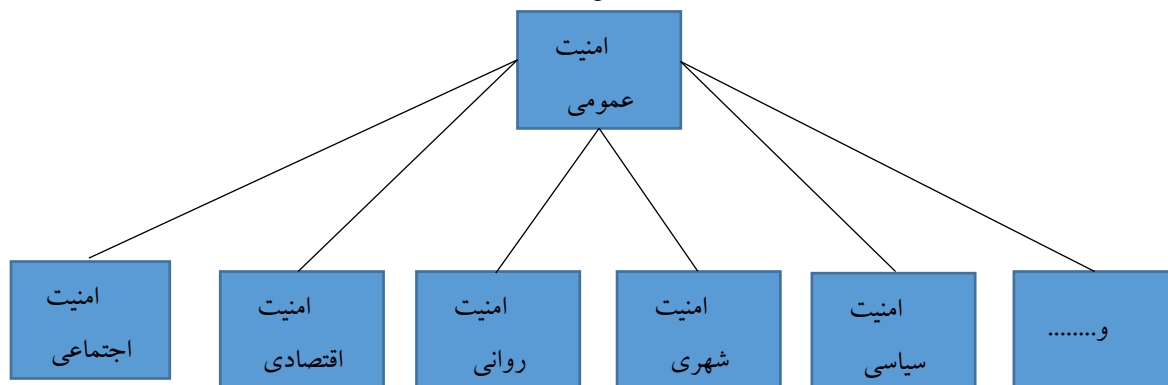
- ۱- **امنیت فردی**، حالتی است که به موجب آن فرد در پناه قانون و برخوردار از حقوق شهروندان از هرگونه تهدید و تعرض و تعدی دیگران می‌تواند از مجاری قانون و در محاکم صالحه احقاق حق کند (کارگر، ۱۳۸۶، ص. ۱۴۱).
- ۲- **امنیت عمومی**، واژه امنیت عمومی معادل امنیت داخلی است. امنیت عمومی، مصونیت جامعه در برابر عوامل تهدید کننده جان، مال و آبروی آنان است. برخی نیز امنیت اجتماعی را معادل امنیت عمومی می‌دانند. صفوی معتقد است: امنیت اجتماعی عبارتست از آرامش و آسودگی خاطری که هر جامعه موظف است برای اعضای خود ایجاد نماید (صفوی، ۱۳۸۱، ص. ۳۲). از این نظر امنیت شغلی، امنیت فضایی، امنیت سیاسی، امنیت اقتصادی و اداری زیرمجموعه امنیت اجتماعی به شمار می‌آیند. بدین ترتیب برقراری امنیت و نظم پایدار و تحکیم اقتدار و ثبات اجتماعی، رشد فضایل اخلاقی، انسانی و ارزش‌های والایی اسلامی، حفاظت از آزادی و حقوق مشروع فردی و اجتماعی و بالاخره ایجاد رضایت‌مندی عمومی و از میان بردن هرگونه ترس و هراس

۱.

در میان مردم از مهم‌ترین اهداف سیاست امنیت عمومی است (روحانی، ۱۳۸۰، ص. ۹).

بسیاری از ناامنی‌های داخلی هر کشور، منحصر به ناامنی سیاسی و یا نظامی نمی‌باشد بلکه ناشی از ناسازگاری افراد، انحرافات و آسیب‌های اجتماعی از جمله قتل، غارت، تجاوز به عنف یا مال افراد می‌باشد به همین جهت در واحد خرد، می‌بایست به مطالعه آن پرداخت (کاظمی پور، ۱۳۷۵، ص. ۸۰). اگرچه برخی را اعتقاد بر آن است که وقتی از بعد داخلی امنیت صحبت می‌کنیم، روی سخن صرفاً متوجه مخالفان داخلی نظام می‌شود؛ اما این امر با آن چه معطوف به زندگی شهروندان است مانع‌الجمع نبوده و در واقع می‌توان ادعا نمود که هر یک بر جنبه‌ای از این مفهوم تأکید دارند. به بیان دیگر عدم کنترل جرایم یا تکرار آشوب‌های خیابانی و عدم استمرار نظم و قانون نیز به نوعی به فروپاشی نظام و ساقط شدن حاکمیت می‌انجامد. در عین حال برای تمایز مشخص و تفکیک روشن این مرزها از واژه «**امنیت عمومی**» استفاده شده است. براین اساس می‌توان گفت؛ امنیت عمومی مساوی با امنیت داخلی نیست، گرچه بزرگ‌ترین زیر مجموعه آن را تشکیل می‌دهد (نویدنیا، ۱۳۸۵، ص. ۵۶). حیطه امنیت عمومی نیز به تبع نیازهای امروز، گسترده شده و از کشف جرم و مقابله با جرایم به حوزه‌هایی چون پیشگیری از جرم، مشاوره و مددکاری کشانده شده است. همچنین در کنار پلیس دولتی، محله، پلیس خصوصی، پلیس خود اتکاء و غیره شکل گرفته‌اند (نویدنیا، ۱۳۸۵، ص. ۵۶-۵۷). امنیت عمومی به شیوه‌های گوناگونی تقسیم‌بندی شده است از قبیل امنیت اقتصادی، امنیت اجتماعی، امنیت روانی، امنیت قضایی و غیره که در نمودار ذیل نشان داده شده است.

نمودار (۱-۲): امنیت عمومی و زیر شاخصه‌های آن

مأخذ: (اعظمی و دیگران، ۱۳۸۷، ص. ۷۹)

بنابراین؛ هدف امنیت عمومی، برقراری امنیت و نظم پایدار، تحکیم اقتدار و ثبات اجتماعی، رشد فضایل انسانی و ارزش‌های والای اسلامی، حفاظت از آزادی و حقوق فردی و جمعی و بالاخره ایجاد رضایت عمومی و از میان بردن هرگونه ترس و هراس در میان مردم می‌باشد (روحانی، ۱۳۸۰، ص. ۹). یکی از زیر شاخصه‌های امنیت عمومی، امنیت شهری می‌باشد.

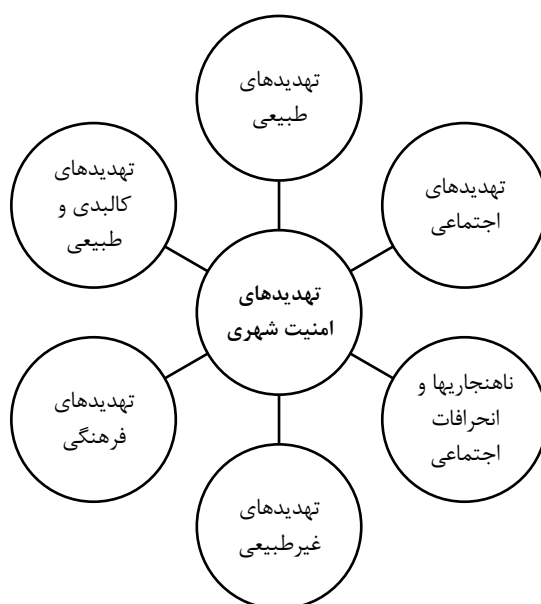
امنیت شهری

امنیت شهری از بحث‌های علمی، فنی، کاربردی و اداری مهمی است که اکنون به صورت یک موضوع میان‌دانشی و فرا‌دانشی جامع‌اکنون‌نگر در چارچوب جامعه‌شناسی شهری، حقوق جغرافیا، علوم انتظامی-امنیتی و نظایر آنها بررسی می‌شود.

مفهوم امنیت شهری نیز همانند مفهوم امنیت از طریق اضداد و تهدیدکننده‌های محیط شهری به معنی عام آن (ساختمان، انسان‌ها، فضاها و ...) قابل تعریف، سنجش و ارزیابی است (حسینی، ۱۳۹۰، ص. ۳۳) که این تهدیدها را می‌توان از جنبه‌های مختلف تقسیم‌بندی کرد مانند طبیعی (زمین لرزه، سیل، طوفان و ...)، غیرطبیعی (انواع آلودگی‌ها؛ آب، هوا، محیطی، بصری، حملات تروریستی و بمب‌گذاری در فضاها، انواع فساد، رشوه‌خواری و ...)، فرهنگی (بی-بندوباری، بی‌توجهی به هنجارها و ارزش‌ها و ...)، کالبدی و محیطی (نابسامانی بافت‌های شهری، آلودگی و نامناسب بودن معابر، گذرها و ...) و یا انواع دیگر (رضوان، ۱۳۸۵، ص. ۵۲). همانطور

که مشاهده می‌شود تقسیم بندی آقای رضوانی از تهدیدهای شهری بسیار جامع می‌باشد و استفاده از آن در پژوهش حاضر مفید خواهد بود. این تقسیم بندی را می‌توان به صورت شکل زیر نشان داد که به درک مفهوم امنیت شهری کمک می‌کند.

نمودار (۲-۲) تقسیم بندی تهدیدهای امنیت شهری

مأخذ: (رضوان، ۱۳۸۵، ص. ۵۲)

براین اساس در مطالعات و پژوهشهای شهری، همواره امنیت به عنوان یکی از معیارهای اصلی کیفیت و از شاخص‌های مهم سنجش کیفیت زندگی شهری، مورد توجه صاحب نظران قرار گرفته‌است. و امروزه معیار امنیت ساکنان شهر با عدم هراس و اضطراب آنها از تأسیسات، راه‌ها، ساختمان‌ها، اتفاقات غیر مترقبه که امکان وقوع آنها در شهر وجود دارد مورد سنجش قرار می‌گیرد (شيعه، ۱۳۶۹، ص. ۴۴).

در این تحقیق کاربرد امنیت، معطوف به تحلیل امنیت شهروندان در برابر تهدیدات محیطی، اقتصادی و اجتماعی است که در حوزه امنیت داخلی مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین

ملاحظات امنیتی نیز مشتمل بر ملاحظات امنیت محیطی، امنیت اقتصادی و امنیت اجتماعی است که به ارائه الگویی برای امنیت پایدار شهری منتهی خواهد شد.

دیدگاه‌های امنیت

به‌طور کلی تا کنون دو دیدگاه مشخص در مورد امنیت داده شده است که احتمالاً در درون هر یک از آن‌ها گرایش‌های مختلفی نیز وجود دارد:

۱- **دیدگاه کلاسیک** (سنتی)، این دیدگاه از ابتدای پیدایش مفهوم امنیت تا

اوائل دهه ۱۹۶۰ یعنی دوران کم‌رنگ شدن اولیه جنگ سرد، بر منابع و متون ملی حاکم بوده است در این دیدگاه، امنیت ملت و کشور در چارچوب امنیت نظامی منحصر شده بود.

۲- **دیدگاه نوین** (جدید)، تا چند دهه پیش، مقوله امنیت دارای محدودیت‌هایی

بود و مسائل امنیتی یک کشور معمولاً در چارچوب سخت‌افزار نظامی در نظر گرفته می‌شد. این تفکر باعث بروز جنگ‌ها و درگیری‌های مسلحانه و در نهایت، به خطر افتادن امنیت بخش‌های وسیعی از جهان شد. اما با ارتباط بیش‌تر ملت‌ها و پیشرفت دانش‌ها، این دیدگاه به خاموشی گراییده و دیدگاه دیگری به بازار دانش راه یافت که می‌توان ویژگی‌های این رهیافت نو را به شرح زیر بیان کرد:

الف: امنیت ملی کاملاً مترادف با امنیت نظامی نیست.

ب: تهدید نظامی تنها عامل تهدید امنیت ملی نبوده و در برخی مواقع ممکن است جزء اولویت‌های اولیه قرار نگیرد.

ج: برای مقابله با تهدید امنیت ملی، صرفاً نظامی نیست و در شرایط کنونی، اقتصاد از اهمیت روزافزونی برخوردار شده است.

د: محیط داخلی نسبت به محیط بین‌المللی تأثیر بیش‌تری بر امنیت و یا عدم امنیت کشورها دارد (فصلنامه امنیت ملی، شماره ۳، ص. ۱۶۳).

مبنای نظری تحقیق

نظریه مهاجرت

با رشد شهرنشینی تحولات پدیدآمده در جوامع روستایی، خانوارهایی برای زندگی و کار در شهرها و جوانان آن جوامع به جهت گرایش به سمت سبک جدیدی از زندگی که دنیای جدید نوید می‌داد، سکونت‌گاه خود را ترک کردند و به سوی شهرها روان شدند. عمده آنان چون به سبب شرایط نامناسب مادی و اجتماعی مهاجرت به شهرها را برگزیده بودند قادر به خرید زمین در محدوده‌های رسمی شهرها نبودند، پس در حاشیه یا اطراف شهر و خارج از محدوده‌های رسمی به ساخت آلونک‌ها، زاغه‌ها و حلبی‌آبادها مبادرت ورزیدند. این مهاجرت و سکنا گزیدن در ابتدا در حاشیه چسبیده به شهر شکل گرفت و بعدها با ساخت‌وساز آلونک‌هایی که از شهر فاصله داشتند، همراه بود. در پی مهاجرت بی‌رویه، حاشیه‌نشینی در نواحی پیرامون شهرها به وجود آمده است. به دنبال هجوم مهاجران به حاشیه کلان‌شهرها به هم‌ریختگی انضباط اجتماعی و اخلاقی فقر و گرفتاری اقتصادی و درنهایت امنیت اجتماعی در معرض خطر قرار گرفته است. از نظر مکتب شیکاگو موج مهاجرت‌های بی‌رویه و نبود سازماندهی حرکت جمعیت عامل مهمی در پیدایش تمرکزهای جمعیتی و اشاعه بزهکاری‌های شهری بوده است. مهاجران اغلب برای به‌دست آوردن زندگی بهتر به سمت شهرها کوچ کرده‌اند؛ ولی به علت عدم تمکن مالی و همچنین نداشتن سرمایه، مهارت و تحصیلات نتوانسته‌اند جذب اقتصاد شهر شوند در نتیجه به حاشیه‌ها رانده شده‌اند این افراد قشر فقیری را تشکیل می‌دهند که با عوارضی چون بهداشت ناکافی، انحرافات، بیکاری و بزهکاری سروکار دارند. از آنجا که این گروه پس از مهاجرت به شهر به‌سختی می‌توانند خود را با قوانین و شرایط زندگی شهری و از همه مهم‌تر فرهنگ آن سازگار نمایند. در دام عوامل مخرب اجتماعی گرفتار می‌آیند. در نتیجه آنها با زمینه‌های بزهکاری، نابرابری، عدم بهداشت، تعارض، فقر و بیکاری سروکار دارند.

علل مهاجرت

۱- **تفاوت‌ها:** این نظریه به تئوری جذب و دفع و یا رانش و کشش معروف است، توسط "رانیلی و لی" مطرح می‌شود، این دو معتقدند که مهاجرت و جابه‌جایی به

علت محدودیت‌های روستایی از یک طرف و برتری‌های شهری از سوی دیگر شکل می‌گیرد و تا زمانی که این دو به توازن نرسد این روند ادامه خواهد یافت.

۲- **رکودی:** این نظریه توسط "آرتور لویس و رانیس" مطرح می‌شود، این دو معتقدند شرایط رکودی، دوره‌ای از حیات اقتصاد جامعه است که به صورت افزایش تدریجی جمعیت روستا در مقابل ثبات یا محدودیت مساحت زمین‌های زیر کشت و حجم تولید و منابع روستایی تجلی می‌کند؛ لذا جمعیت مازاد بخش کشاورزی که بر اثر زادوولد و عدم بازدهی کافی این بخش در روستا پدید می‌آید جهت تأمین معیشت و اشتغال به مهاجرت به شهرها اقدام می‌نمایند.

۳- **تغییرات ساختی:** این نظریه توسط "مایکل تودارو" و جمعی دیگر مطرح می‌شود، آنان معتقدند، عوامل بوجود آورنده مهاجرت، عوامل تغییر دهنده و دگرگون کننده هستند که این عوامل از به کار گرفتن شیوه‌ای صنعتی - شهری (مانند تغییر شیوه تولید) در هر منطقه ناشی می‌شوند. بدین معنی که مثلاً با بکارگیری ماشین آلات و ادوات و فن آوری برتر در تولیدات کشاورزی و روستایی، خود به خود بخشی از جمعیت روستایی فعال در این بخش آزاد خواهند شد، و چنانچه زمینه‌های لازم در جهت اشتغال آنان در فعالیت‌ها و صنایع جنبی کشاورزی و یا مشخصاً در بخش صنعت و خدمات روستایی اندیشیده نشده باشد، راهی جز مهاجرت برای آنان باقی نخواهد ماند (پاپلی یزدی و رجبی، ۱۳۸۲، ص. ۲۲۸).

نظریه مهاجرت و ارتباط آن با امنیت

مطالعات زیادی در کشورهای مختلف به دلیل تعدد و افزایش خشونت شهری صورت گرفته است که به نظر می‌رسد پدیده مهاجرت روستا - شهری از قدیمی‌ترین تزهایی است که درباره توجیه دلایل خشونت شهری عنوان شده است.

کورنلیوس وین^۱ فرایند احتمال ایجاد خشونت‌های شهری را با منشأ مهاجرت روستایی توصیف می‌کند که در سه شکل زیر مشاهده می‌شود:

(فرآیند خشونت شهری)

1. wayen

شکل الف

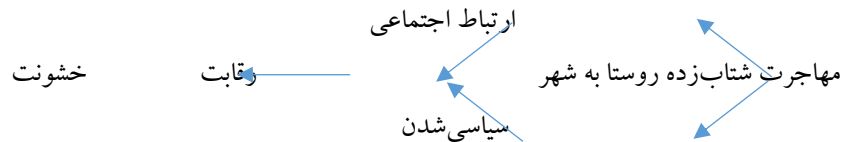
مهاجرت شتاب زده روستا به شهر
 احساس محرومیت نسبی
 فعالیت رادیکال سیاسی ←
 خشونت

شکل ب

مهاجرت شتاب زده روستا به شهر
 درهم شکستن گروه نخستین
 سردرگمی و
 ناهنجاری

جنش های رادیکال
 خشونت

شکل ج

منبع: (فکوهی، ۱۳۸۳، ص. ۲۸۵)

نظریه توسعه پایدار شهری

نظریه توسعه پایدار شهری، حاصل بحث های طرفداران محیط زیست درباره مسائل زیست محیطی به خصوص محیط زیست شهری است، که به دنبال نظریه «توسعه پایدار» برای حمایت از منابع طبیعی ارائه شد. در این نظریه موضوع نگهداری منابع برای حال و آینده از طریق استفاده بهینه از زمین و وارد کردن کمترین ضایعات به منابع تجدید ناپذیر مطرح است، نظریه توسعه پایدار شهری موضوع های جلوگیری از آلودگی های محیط شهری و ناحیه ای، کاهش ظرفیت های تولید محیط محلی، ناحیه ای و ملی، حمایت از بازیافت ها، عدم حمایت از توسعه زیان آور و از بین بردن شکایت میان فقیر و غنی را مطرح می کند. همچنین راه رسیدن به این اهداف را با برنامه ریزی های شهری، روستایی، ناحیه ای و ملی که برابر قانون، کنترل کاربری ها و کنترل بیشتر در شهر و روستا می داند. این نظریه پایداری شکل شهر، الگوی پایدار سکونت گاه ها، الگوی مؤثر حمل و نقل در زمینه مصرف سوخت و نیز شهر را در سلسله مراتب ناحیه شهری بررسی می کند، زیرا ایجاد شهر را برای لذت شهرنشینان می داند (زیاری، ۱۳۷۹، ص. ۱۷-۱۸).

با بررسی نظریه توسعه پایدار شهری در می‌یابیم که اصول چهارگانه محیط، وقایع آینده، عدالت و مشارکت در توسعه شهری باید مورد توجه قرار گیرد. به نحوی که چهار اصل استراتژیک برای توسعه شهری و ساماندهی محیط تأثیر مهمی خواهد داشت، کاربری زمین، معماری، آثار تاریخی ساختارهای اقتصادی و تسهیلات عمومی در توسعه پایدار مورد بررسی قرار می‌گیرد. در توسعه شهری پایدار، شهر به مرکزی برای سرزندگی، فرصت و ثروت بدل می‌شود. در این میان به اصولی نیاز است که بتواند کارآمدترین استفاده ممکن را از شهر داشت.

نظریه توسعه پایدار شهری و ارتباط آن با امنیت

در توسعه پایدار شهری کیفیت زندگی انسان در فضای شهری محور قرار می‌گیرد به طوری که تداوم زندگی شهروندان توأم با بالندگی و رفاه اجتماعی باشد و به پایداری محیط شهری آسیب نرسد. نقطه قوت نظریه توسعه پایدار توجه به ارتباط و برقراری رابطه میان عناصر و اجزاء توسعه به شکل منطقی و معقول است که می‌تواند موجب حفظ و بقای توسعه شود. امنیت مفهومی ذهنی و نسبی است که بر پایه اصول متعدد در یک جامعه پدیدار و استمرار می‌یابد. در نگرش‌های سنتی به مقوله امنیت اغلب کاربرد نظامی و تهدید محوری مورد توجه بوده، در حالی که در مطالعات امنیتی انتقادی و جامع‌نگر امروز، گروه‌های اجتماعی می‌توانند نه تنها از ناحیه ابزار نظامی بلکه از طریق عوامل محیطی یا اقتصادی مورد تهدید قرار گیرند و این عوامل می‌تواند به نوبه خود یکپارچگی یا استقلال سیاسی یک کشور را مورد تهدید قرار دهند. نظریه پردازان زیادی به بروز ناپایداری امنیتی در نتیجه عدم تحقق مولفه‌های توسعه پایدار توجه کرده‌اند. پاپل در کتاب "شهرهای بی‌قاعده" می‌نویسد: مشکلات محیطی و اجتماعی که با توسعه شهری در طی زمان به وجود می‌یابد ممکن است به خطرات و تهدیدات امنیتی برای ثبات جامعه شهری منجر شود (pile, 1999, p. 86). فیکرو هرگونه ناهنجاری در فضای شهری را مقدمه ناامنی بشمار آورده و انبوهی جمعیت جوان در شهرهای بزرگ را خطری برای امنیت پایدار شهری می‌داند. به نظر وی مسائل عمده کلان‌شهرها مهاجرت فزاینده روستا - شهری و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ، حاشیه نشینی و جمعیت فقیر شهری است که می‌تواند به ناپایداری امنیتی منجر شود (fickro, 1971, p. 344). لدنی و دیگران توسعه پایدار و امنیت اجتماعی را دو پدیده‌ی اجتماعی در تعامل با یکدیگر می‌دانند و نتیجه می‌گیرند که تحقق رشد و توسعه جز در سایه امنیت میسر نمی‌گردد و

تنها در این صورت است که امنیت بستر مناسبی برای استمرار رشد و توسعه می‌شود (لدنی و دیگران، ۱۳۸۲، ص. ۴۱). پیران ناپایداری امنیتی در کلان شهرها را معضل مسکن، آنومی اجتماعی و ظهور اجتماعات اسکان غیررسمی (حاشیه نشینی) معرفی نموده است (پیران، ۱۳۸۱، ص. ۱۴۵). شهر پایدار، همان شهر امن می‌باشد و تنها در سایه امنیت شهری است که مأمّن و آسایشگاهی برای انسان فراهم می‌شود و تمامی نیازهای ساکنین شهر فراهم می‌شود. از سوی دیگر یکی از پیامدهای مثبت توسعه در هر جامعه‌ای کاهش بزهکاری و آسیب اجتماعی است.

امروزه پایداری حیات بشر به وسیله مجموعه‌ای از عوامل تهدید می‌شود، تحول فناوری، پویایی اقتصادی، رشد شتابان جمعیت و آسیب‌های محیط طبیعی از جمله این عوامل می‌باشد. با اوج گرفتن نگرانی از عواقب فعالیت‌های انسانی برای جوامع، به دنبال نظریه پایداری برای حمایت از محیط شهری، نظریه توسعه پایدار شهری مطرح گردیده است (حسن پور، ۱۳۸۹، ص. ۹۱). آنچه در این نوشتار مبنای کار قرار گرفته است این تعریف توسعه پایدار می‌باشد: توسعه پایدار، گونه‌ای از توسعه شهری است که تنها به تعادل‌های زیست محیطی محدود نبوده بلکه لازمه آن پایداری اجتماعی - اقتصادی و خدمات رسانی و امنیت اجتماعی است (خاکپور و باوان پوری، ۱۳۸۸، ص. ۱۸۸). ضرورت پرداختن به مقوله امنیت در چارچوب توسعه پایدار از آنجایی مهم می‌نماید که اصولاً توسعه و امنیت رابطه متقابل و دوسویه دارند، هریک به دیگری محتاج است و درعین حال هر یک می‌تواند مانعی بازدارنده برای دیگری باشد. نونژاد با تأکید بر رابطه امنیت و توسعه، شرایط لازم برای توسعه پایدار شهری را شامل برقراری امنیت داخلی، برقراری آزادی و سیاست خارجی مناسب می‌داند و معتقد است امنیت، فرهنگ توسعه است (نونژاد، ۱۳۷۷، ص. ۱۸۷). به این ترتیب پژوهش‌های تجربی، از جمله در ایران نشان می‌دهند که به موازات تحقق توسعه، بزهکاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی کاهش می‌یابد (بابایی فرد، ۱۳۸۹، ص. ۴۵).

نظریه محرومیت نسبی^۱ و ارتباط آن با امنیت

نامنی‌های اجتماعی مانند اغتشاشات و شورش، توجه بسیاری از تحلیل‌گران و تصمیم‌گیران را در سراسر جهان به خود جلب کرده است. از جمله این تحلیل‌گران، دانشمندان علوم اجتماعی هستند که با دیدگاه‌های مختلفی به تجزیه و تحلیل این پدیده پرداخته‌اند در این میان، دیدگاه محرومیت

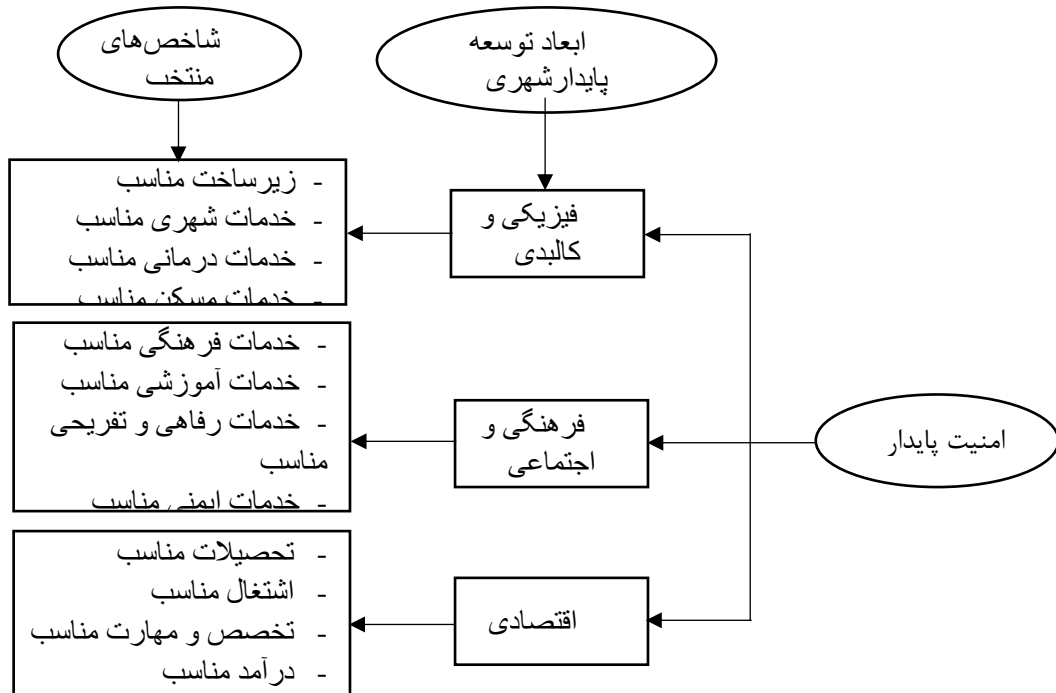
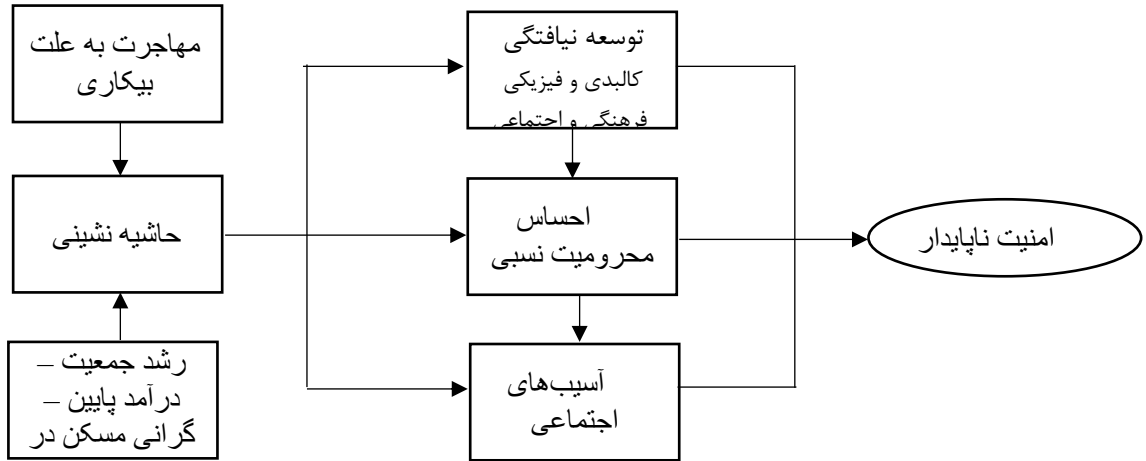
1 . relative deprivation

نسبی، یکی از معروف‌ترین آنهاست (حسینی، ۱۳۷۵، ص. ۱۲۹). مفهوم محرومیت نسبی را اولین بار در دهه ۱۹۴۰، نویسندگان کتاب "سرباز آمریکایی" به کار بردند. آنها از این مفهوم برای نشان دادن احساسات فردی استفاده می‌کنند که فاقد منزلت یا شرایطی است که به اعتقاد خویش باید داشته باشد، معیار چنین شخصی مراجعه به داشته‌های اشخاص یا گروه‌های دیگر است. این مفهوم همچنین توسط جامعه‌شناسان جودیس بلاو^۱ و پیتربلاو^۲ (۱۹۸۲) مطرح شده است. آنها مفاهیمی را از تئوری آنومی با مفاهیمی که در مدل‌های بی‌سازمانی اجتماعی یافت شده است، ترکیب کرده‌اند و بر همین اساس معتقدند که افراد طبقات پایین ممکن است هنگام مقایسه شرایط زندگی خود با افراد ثروتمند، احساس محرومیت نمایند. این احساس محرومیت منجر به احساس نارضایتی گردیده و عدم اعتماد را در آنها پرورش می‌دهد و در نتیجه شانس پیشرفت آنها از معیارهای مشروع مسدود می‌گردد و احساس ناتوانی را به وجود می‌آورد، که دشمنی و پرخاشگری و سرانجام خشونت و جرم را به دنبال خواهد داشت. به طور کلی، در تعریف مفهومی، محرومیت نسبی عبارت است از اختلاف منفی میان انتظارات مشروع و واقعیت (رابرت گر، ۱۳۷۷، ص. ۵۴). نظریه محرومیت نسبی برای تشریح خشونت‌ها، ناآرامی‌ها در مطالعات اجتماعی کاربرد زیادی دارد. بر این اساس این رویکرد، نارضایتی و شورش هنگامی صورت می‌گیرد که مردم به این نتیجه برسند که کمتر از آنچه حق‌شان است، دریافت می‌کنند. به نظر تد رابرت گر محرومیت نسبی (اعم از فردی یا جمعی) نتیجه احساس وجود شکاف غیر قابل تحمل میان توقعات ارزشی و قابلیت‌های ارزشی است. الیورت ارنسون نیز تأکید می‌کند انقلاب‌ها و شورش‌ها توسط مردم محروم آغاز نمی‌شود، بلکه توسط مردمی آغاز می‌شود که تازه سربلند کرده‌اند و با مقایسه وضعیت خود و دیگران متوجه بی‌عدالتی‌های حاکم بر شرایط زندگی خود می‌شوند (مقصودی، ۱۳۸۰، ص. ۲۰۴).

مدل تحقیق با توجه به بررسی‌هایی که در این فصل و پیشینه تحقیق (در فصل اول) صورت گرفته برای ادامه روند تحقیق مدل مفهومی زیر با مبنا قرار دادن نظریه‌های مهاجرت، حاشیه‌نشینی، توسعه پایدار شهری، محرومیت نسبی طراحی و مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱ . Blav, J

۲ . Blav, P

یافته‌های تحقیق

الف) مؤلفه آسیب‌های اجتماعی

جدول ۱: نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سوال‌های مؤلفه آسیب‌های

اجتماعی

انحراف معیار	میانگین	درصد (گزینه‌ها)					سؤال‌ها	ردیف
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۰,۸۴۵	۴	۲۸	۵۱	۱۴	۷	۰	خرید، فروش و مصرف مواد	۱
۰,۸۲۸	۴,۰۷	۳۷	۳۳	۳۰	۰	۰	خرید، فروش و مصرف	۲
۰,۹۵۹	۳,۵۶	۱۴	۴۲	۳۵	۵	۵	کودکان کار	۳
۰,۹۸۹	۳,۲۱	۷	۳۵	۳۵	۱۹	۵	کودک‌آزاری	۴
۱,۱۹۴	۳,۴۵	۲۱	۳۱	۲۶	۱۴	۷	دختران فراری	۵
۱,۱۹۷	۳,۲۶	۱۴	۳۵	۲۳	۱۹	۹	زنان خیابانی	۶
۰,۸۴۵	۴	۲۸	۴۹	۲۱	۰	۲	تکدی‌گری	۷
۰,۷۹۴	۴,۱۹	۴۰	۴۲	۱۶	۲	۰	سرقت	۸
۱,۰۷۷	۳,۴۹	۱۶	۳۷	۳۳	۷	۷	بدحجابی	۹
۰,۸۰۸	۳,۶۷	۱۹	۳۳	۴۷	۲	۰	طلاق	۱۰
۰,۶۳۱	۴,۵۳	۶۰	۳۳	۷	۰	۰	بیکاری	۱۱
۰,۹۰۰	۳,۶۳	۱۶	۴۰	۳۷	۵	۲	فروش مال غیر	۱۲
۰,۷۷۰	۳,۴۳	۱۰	۲۹	۶۰	۰	۲	کلاهبرداری	۱۳
۱,۰۰۵۹	۳,۳	۱۶	۲۱	۴۴	۱۴	۵	جعل اسناد	۱۴
۰,۸۵۱	۳,۸۸	۲۶	۴۲	۲۸	۵	۰	زمین‌خواری	۱۵
۰,۸۹۰	۴,۱۹	۴۵	۳۳	۱۷	۵	۰	اخاذی و زورگیری	۱۶

۰,۹۸۲	۳,۸۱	۲۶	۴۴	۱۶	۱۴	۰	درگیری و نزاع دسته‌جمعی	۱۷
۱,۰۳۵	۳,۰۲	۷	۲۸	۳۰	۳۰	۵	اعتراض و اعتصاب کارگری	۱۸
۰,۹۰۶	۳,۴۲	۱۴	۲۸	۴۴	۱۴	۰	تخریب اموال عمومی	۱۹
۰,۹۳۵	۳,۴۹	۱۴	۳۵	۴۰	۹	۲	ناآرامی و اغتشاش	۲۰
۱,۱۹۴	۲,۹۵	۷	۳۰	۳۰	۱۶	۱۶	آدم‌ربایی	۲۱
۱,۴۰۷	۳,۱۴	۱۶	۳۳	۲۳	۵	۲۳	قتل	۲۲
۰,۴۹۵	۳,۶۲	۲۲	۳۶	۳۰	۹	۴	کل مؤلفه	

جدول ۱ نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سؤال‌های مختلف مؤلفه آسیب‌های اجتماعی را نشان می‌دهد. به عنوان نمونه، در پاسخ به سؤال شماره ۱ (خرید، فروش و مصرف مواد مخدر): ۷ درصد از پاسخ دهندگان گزینه «کم»، ۱۴ درصد گزینه متوسط، ۵۱ درصد گزینه زیاد و ۲۸ درصد هم گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند. همچنین سؤال ذکر شده میانگین ۴,۶۳ (از ۵) و انحراف معیار ۰,۵۴ را به دست آورده است.

در جمع‌بندی کلی مؤلفه هم می‌توان گفت: ۴ درصد از پاسخ‌گویان میزان آسیب‌های اجتماعی را خیلی کم، ۹ درصد کم، ۳۰ درصد متوسط، ۳۶ درصد زیاد و ۲۲ درصد نیز میزان آن را خیلی زیاد برآورد کرده‌اند. همچنین مؤلفه آسیب‌های اجتماعی میانگین ۳,۶۲ (از ۵) و انحراف معیار ۰,۴۹۵ را به دست آورده است.

همچنین با توجه به جدول فوق بیشترین میانگین در خصوص گویه‌های مربوط به آسیب‌های اجتماعی متعلق به گویه «بیکاری» با میانگین ۴,۵۳ و کمترین مربوط به گویه «آدم‌ربایی» با میانگین ۲,۹۵ است.

ب) مؤلفه‌های توسعه پایدار شهری

الف - شاخص‌های فیزیکی و کالبدی

جدول ۲: نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سوال‌های شاخص‌های فیزیکی و

کالبدی

انحراف معیار	میانگین	(درصد) گزینه‌ها					سؤال‌ها	ردیف
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۱,۱۴۵	۲,۱۴	۳	۱۱	۲۲	۲۴	۳۹	دسترسی راحت و سهل به کوچه‌ها و خیابان‌ها	۱
۱,۰۶۳	۱,۸۳	۴	۳	۱۹	۲۳	۵۲	عریض بودن کوچه و خیابان‌ها جهت تردد و پارک خودرو	۲
۱,۰۶۳	۲,۱۱	۲	۷	۳۱	۲۲	۳۹	استفاده از استانداردهای مناسب در شبکه آبرسانی، برق، گاز و تلفن	۳
۱,۱۰۲	۱,۸۸	۴	۵	۱۸	۲۳	۵۱	سیستم فاضلاب مناسب جهت انتقال آب‌های سطحی منازل ، کوچه و خیابان	۴
۹۹۵	۲,۰۴	۱	۶	۲۹	۲۶	۳۹	نظافت عمومی کوچه و خیابان‌ها	۵
۹۸۲	۲,۴۳	۲	۸	۴۲	۲۶	۲۱	انتقال زباله و پسماندهای منازل و مغازه‌ها	۶
۱,۰۲۹	۱,۸۴	۲	۵	۲۱	۲۱	۵۱	رنگ‌آمیزی مناسب و به‌موقع اماکن و تجهیزات عمومی	۷
۱,۰۰۹	۲	۲	۵	۲۵	۲۸	۴۰	روشنایی کافی و مناسب کوچه و خیابان‌ها در تاریکی	۸
۱,۰۷۲	۱,۸۹	۲	۷	۲۱	۲۰	۵۱	تعداد کافی و دسترسی مناسب به ایستگاه آتش‌نشانی	۹
۹۵۹	۱,۵۷	۱	۷	۸	۱۸	۶۷	تعداد کافی و دسترسی مناسب به ایستگاه اورژانس	۱۰

۱۰۲۲	۱۰۹۵	۳	۵	۱۹	۳۳	۴۱	تعداد کافی و دسترسی مناسب به درمانگاه	۱۱
۱۰۱۱۸	۲۰۳	۳	۱۲	۲۸	۲۶	۳۱	تعداد کافی و دسترسی مناسب به داروخانه	۱۲
۹۴۳	۱۰۶۳	۲	۳	۱۲	۲۲	۶۱	تعداد کافی و دسترسی مناسب به بیمارستان	۱۳
۱۰۰۱	۱۰۹	۱	۷	۲۰	۲۶	۴۶	خانه سلامت جهت مشاوره و پیشگیری از بیماری	۱۴
۸۵۹	۱۰۵	۱	۴	۷	۲۰	۶۸	رعایت اصول مهندسی و فنی در ساخت ساختمان‌های مسکونی	۱۵
۹۱۹	۱۰۶۷	۱	۵	۱۱	۲۷	۵۶	مصالح مناسب و باکیفیت در ساخت ساختمان مسکونی	۱۶
۱۰۰۱۵	۲۰۰۸		۹	۲۸	۲۵	۳۸	متراژ واحدهای مسکونی	۱۷
۹۴۸	۱۰۷۱	۱	۴	۱۸	۲۱	۵۶	تعداد اتاق‌ها نسبت به نفرات خانواده	۱۸
۰۰۷۰۵	۱۰۹۲	۲	۶	۲۱	۲۴	۴۷	کل مؤلفه	

جدول ۲ نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سوال‌های مختلف شاخص‌های فیزیکی و کالبدی را نشان می‌دهد.

در جمع‌بندی کلی هم می‌توان گفت: ۴۷ درصد از پاسخ‌گویان میزان احساس محرومیت در خصوص شاخص‌های فیزیکی و کالبدی را خیلی زیاد، ۲۴ درصد زیاد، ۲۱ درصد متوسط، ۶ درصد در حد کم و ۲ درصد نیز میزان تأثیر آن را خیلی کم برآورد کرده‌اند. همچنین مؤلفه مذکور میانگین ۱،۹۲ و انحراف معیار ۰،۷۰۵ را به دست آورده است.

ب- شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی

جدول ۳: نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سوال‌های شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی

انحراف معیار	میانگین	درصد) گزینه‌ها					سؤال‌ها	ردیف
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		
۹۵۷.	۱,۹۹	۳	۳	۲۰	۴۰	۳۵	تعداد کافی و دسترسی مناسب به مهدکودک	
۹۶۹.	۲,۲۱	۲	۶	۳۱	۳۵	۲۷	تعداد کافی و دسترسی مناسب به مدرسه در مقاطع ابتدایی و راهنمایی و دبیرستان	
۹۵۷.	۱,۸۸	۱	۴	۲۳	۲۷	۴۵	تعداد کافی و دسترسی مناسب به مؤسسات آموزشی مانند آموزش زبان و رایانه..	
۹۱۴.	۱,۶۱	۱	۵	۹	۲۵	۶۱	وسایل کمک آموزشی در مدارس مانند رایانه - ویدئو پروژکتور - آزمایشگاه	
۹۷۸.	۱,۶۴	۱	۶	۱۳	۱۷	۶۳	مرکز مشاوره آموزشی توسط آموزش و پرورش برای ارتقاء سطح درسی	
۱,۳۲۷	۳,۲۲	۱۵	۳۹	۱۶	۱۳	۱۷	تعداد کافی و دسترسی مناسب به مسجد	
۹۳۴.	۱,۶۴	۲	۳	۱۲	۲۴	۵۹	تعداد کافی و دسترسی مناسب به کتابخانه عمومی	
۸۵۳.	۱,۵۴	۱	۱	۱۵	۱۷	۶۶	تعداد کافی و دسترسی مناسب به سالن مطالعه	
۹۴۰.	۱,۴۵	۳	۲	۸	۱۲	۷۵	تعداد کافی و دسترسی مناسب به سالن تئاتر و سینما	
۱,۰۴۳	۱,۸۳	۴	۴	۱۲	۳۲	۴۹	تعداد کافی و دسترسی مناسب به فرهنگ سرا	
۸۵۶.	۱,۴۸	۰	۴	۱۲	۱۲	۷۲	مرکز مشاوره فرهنگی جهت ارتقاء سطح فرهنگی	

۶۶۵.	۱,۳۱	۰	۳	۳	۱۷	۷۸	فضای سبزکافی و مناسب در کوچه و خیابانها
۷۵۵.	۱,۴۲	۰	۳	۸	۱۹	۷۱	پارک مناسب و کافی جهت گذران اوقات فراغت
۵۷۸.	۱,۲۷	۰	۱	۴	۱۷	۷۸	شهرسازی مناسب و کافی جهت بازی کودکان
۷۴۷.	۱,۴۵	۰	۳	۷	۲۳	۶۸	مجموعه ورزشی مناسب و کافی
۸۵۳.	۱,۶۳	۱	۲	۱۳	۲۷	۵۷	دسترسی به کلانتری
۱,۰۳۱	۱,۷۴	۳	۴	۱۵	۲۱	۵۷	گشت پلیس در شبانه و روز
۹۲۴.	۱,۶۴	۰	۶	۱۴	۲۰	۶۱	حضورپلیس در مواقع نیاز
۸۱۶.	۱,۴۷	۰	۴	۹	۱۷	۷۰	حصار کشی اراضی مخروبه و متروکه غیر امن
۸۰۷.	۱,۴۸	۰	۴	۸	۲۰	۶۸	مرکز مشاوره امنیتی جهت پیشگیری از جرم و جنایت از طرف پلیس
۰,۶۱۷	۱,۶۹	۲	۵	۱۳	۲۲	۵۹	کل مولفه

جدول ۳ نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سوال‌های مختلف شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی را نشان می‌دهد.

در جمع‌بندی کلی هم می‌توان گفت: ۵۹ درصد از پاسخ‌گویان میزان احساس محرومیت در خصوص شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی را خیلی زیاد، ۲۲ درصد زیاد، ۱۳ درصد متوسط، ۵ درصد در حد کم و ۲ درصد نیز میزان تأثیر آن را خیلی کم برآورد کرده‌اند. همچنین مولفه مذکور میانگین ۱,۶۹ و انحراف معیار ۰,۶۱۷ را به دست آورده است.

ج- شاخص‌های اقتصادی

جدول ۴: نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سوال‌های شاخص‌های اقتصادی

انحراف معیار	میانگین	(درصد) گزینه‌ها					سؤال‌ها	ردیف
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم		

۶۹۲.	۱,۳۱	۰	۲	۷	۱۰	۸۰	سرمایه گذاری اقتصادی در منطقه جهت اشتغال و رفع بیکاری
۸۰۱.	۱,۴۲	۰	۴	۸	۱۴	۷۴	مراکز صنعتی و تولیدی فعال و مناسب جهت اشتغال ساکنین منطقه
۹۳۴.	۱,۷۵	۲	۲	۱۷	۲۸	۵۱	پوشش بیمه تامین اجتماعی مناسب برای خانواده
۸۱۳.	۱,۶۲	۰	۳	۱۲	۲۹	۵۶	خدمات درمانی مناسب جهت کاهش هزینه های خانوار
۷۸۲.	۱,۴۵	۰	۳	۹	۱۸	۷۰	مرکز مشاوره کارایی و کارآفرینی توسط وزارت کار
۸۶۰.	۱,۸۱	۰	۴	۱۷	۳۵	۴۴	میزان تحصیلات سرپرست خانوار
۹۳۰.	۱,۹۵	۲	۲	۲۴	۳۵	۳۸	میزان تخصص و مهارت سرپرست خانوار
۸۷۵.	۱,۸۲	۰	۳	۲۲	۳۰	۴۶	میزان درآمد سرپرست خانوار
۸۵۹.	۱,۸	۰	۳	۲۰	۳۱	۴۶	میزان اشتغال سرپرست خانوار
۸۳۴.	۱,۵۹	۰	۲	۱۷	۲۰	۶۱	میزان اشتغال پسران
۹۳۴.	۱,۶۲	۱	۶	۹	۲۴	۶۱	میزان اشتغال دختران و بانوان
۰,۵۵۸	۱,۶۵	۰,۵	۳	۱۴,۵	۲۵	۵۷	کل مؤلفه

جدول ۴ نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به سوال‌های مختلف شاخص‌های اقتصادی احساس محرومیت را نشان می‌دهد.

در جمع‌بندی کلی هم می‌توان گفت: ۵۷ درصد از پاسخ‌گویان میزان احساس محرومیت در خصوص شاخص‌های اقتصادی را خیلی زیاد، ۲۵ درصد زیاد، ۱۴,۵ درصد متوسط، ۳ درصد در حد کم و ۰,۵ درصد نیز میزان تأثیر آن را خیلی کم برآورد کرده‌اند. همچنین مؤلفه مذکور میانگین ۱,۶۵ و انحراف معیار ۰,۵۵۸ را به دست آورده است.

مؤلفه‌ها و شاخص‌های توسعه پایدار شهری

جدول ۵: نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به مؤلفه‌های توسعه پایدار شهری

ردیف	مولفه‌ها	شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱	فیزیکی و کالبدی	زیر ساخت و تاسیسات شهری	۱,۹۹	۰,۸۷۴
۲		خدمات شهری	۱,۹۷	۰,۷۷۵
۳		خدمات بهداشتی و درمانی	۱,۹۴	۰,۸۵۱
۴		خدمات مسکن	۱,۷۴	۰,۷۳۱
۵	اجتماعی و فرهنگی	خدمات آموزشی	۱,۸۷	۰,۷۴۶
۶		خدمات فرهنگی	۱,۸۷	۰,۷۰۲
۷		خدمات رفاهی و تفریحی	۱,۳۶	۰,۵۷۳
۸		خدمات امنیتی	۱,۵۹	۰,۷۲۰
۹	اقتصادی	اقتصادی	۱,۶۵	۰,۵۵۸
		کل شاخص‌ها	۱,۷۷	۰,۵۹۵

جدول ۵ نتایج حاصل از پاسخ‌های نمونه مورد بررسی به مولفه‌های توسعه پایدار شهری را نشان می‌دهد لذا می‌توان گفت: شاخص زیر ساخت و تاسیسات شهری با میانگین ۱,۹۹ بالاترین میانگین و شاخص خدمات رفاهی و تفریحی با میانگین ۱,۳۶ پایین‌ترین میانگین را در بین شاخص‌ها دارا هستند. همچنین کل شاخص‌ها در مجموع میانگین ۱,۷۷ و انحراف معیار ۰,۵۹۵ را به دست آورده است.

بخش تحلیلی (استنباطی)

بررسی تطابق توزیع داده‌ها

یکی از شروط و پیش‌نیازهای مهم جهت استفاده از آماره‌های پارامتریک (که از لحاظ توان آماری به مراتب قوی‌تر از آماره‌های غیر پارامتریک هستند)، تبعیت توزیع نمونه مورد بررسی از توزیع نرمال است. در تحلیل‌های آماری، آزمونی که جهت بررسی تطابق توزیع نمونه تحقیق با توزیع نرمال به کار می‌رود، آزمون کولموگروف اسمیرنوف^۱ نام دارد. با توجه به اینکه در ادامه

1- Kolmogorov Smirnov

تحلیل‌ها لازم است تا مشخص شود که از کدام آماره‌ها^۱ بایست استفاده کرد، در اینجا لازم است ابتدا تطابق توزیع داده‌های نمونه مورد بررسی سنجیده شود.

جدول ۶: نتایج حاصل از آزمون کالموگروف اسمیرنوف جهت بررسی تطابق توزیع

متغیر	میانگین	انحراف معیار	مقدار Z	سطح معناداری
آسیب‌های اجتماعی	۳,۶۲	۰,۴۹۵	۱	۰,۲۷۰
شاخصهای توسعه پایدار شهری	۱,۷۷	۰,۵۹۵	۱,۳۵۲	۰,۰۵۲

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که با توجه به سطوح معناداری (همگی بیشتر از ۰,۰۵) توزیع‌های مربوط به نمونه مورد بررسی از توزیع نرمال پیروی می‌کنند؛ لذا توزیع‌های نمونه مورد بررسی نرمال بوده و در موارد لازم می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود.

بررسی فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اول تحقیق

به نظر می‌رسد؛ آسیب‌های اجتماعی به عنوان عامل تهدیدکننده امنیت شهری در محلات

حاشیه نشین تهران رواج بیشتری دارد.

نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای جهت بررسی فرضیه اول تحقیق در جدول ۴-۱۲ ارایه شده است. لازم به یادآوری است که آزمون تی تک‌نمونه‌ای جهت مقایسه میانگین به دست آمده از نمونه مورد بررسی در متغیر مورد نظر با میانگین فرضی و مورد انتظار جامعه به کار می‌رود. با توجه به اینکه طیف لیکرت تحقیق حاضر ۵ گزینه‌ای (خیلی کم = ۱، کم = ۲، متوسط = ۳، زیاد = ۴ و خیلی زیاد = ۵) می‌باشد، لذا میانگین فرضی برابر با ۳ خواهد شد.

۱ - پارامتریک یا ناپارامتریک

جدول ۷: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای جهت بررسی فرضیه اول تحقیق

سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	آماره‌ها بُعد / مؤلفه
۰,۰۰۱	۴۲	۸,۲۴۴	۰,۴۹۵	۳,۶۲	۴۳	آسیب‌های اجتماعی

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که با توجه به مقدار آماره t (۸,۲۴۴) و سطح معناداری (کمتر از ۰,۰۱)، نتیجه گرفته می‌شود که میانگین نمونه مورد بررسی (۳,۶۲) تفاوت معناداری با میانگین فرضی و مورد انتظار جامعه (۳) دارد. با توجه به این مطلب می‌توان گفت: از دید پاسخ‌گویان، آسیب‌های اجتماعی تفاوت معناداری با حد مورد انتظار دارد. از طرف دیگر، با توجه به اینکه میانگین نمونه مورد بررسی بزرگتر از میانگین فرضی و مورد انتظار جامعه است، می‌توان میزان رواج آسیب‌های اجتماعی را بیشتر از متوسط ارزیابی کرد. حال سؤال این است که بیشتر از متوسط یعنی چقدر؟ با توجه به اینکه در فرایند محاسبات آماری، طیف لیکرت ۱ تا ۵ که یک بازه گسسته می‌باشد، قهراً تبدیل به بازه پیوسته از حداقل ۱ تا حداکثر ۵ شده است لذا لازم است مجدداً این بازه را با تقسیم کردن به ۵ قسمت مساوی دوباره به یک طیف گسسته (کیفی) تبدیل نماییم تا موقعیت دقیق میانگین به دست آمده را از لحاظ کیفی به دست آوریم. لذا خواهیم داشت:

$$4 - 1 = 3 \quad \text{و} \quad 4/5 = 0.8$$

لذا طیف جدید عبارت خواهد بود از:

	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم
۵		۴,۲		۳,۴		۲,۶		۱,۸	

لذا می‌توان گفت: با توجه به میانگین نمونه مورد بررسی (۳,۶۲)، میزان رواج آسیب‌های اجتماعی به عنوان عامل تهدیدکننده امنیت شهری در حد زیاد است.

فرضیه دوم تحقیق

به نظر می‌رسد؛ ساکنین مناطق حاشیه نشین در کلان‌شهر تهران به دلیل عدم برخورداری لازم از توسعه پایدار شهری (فیزیکی و کالبدی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی) احساس محرومیت نسبی می‌کنند، که این امر تهدیدی برای امنیت این شهر می‌باشد.

جدول ۸: نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای جهت بررسی فرضیه دوم تحقیق

سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	آماره‌ها مؤلفه
۰,۰۰۱	۱۰۷	-۲۱,۴۹۵	۰,۵۹۵	۱,۷۷	۱۰۸	شاخص‌های فیزیکی و کالبدی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی

نتایج جدول ۸ نشان می‌دهد که با توجه به مقدار آماره t (-۲۱,۴۹۵) و سطح معناداری (کمتر از ۰,۰۱)، نتیجه گرفته می‌شود که میانگین نمونه مورد بررسی (۱,۷۷) تفاوت معناداری با میانگین فرضی و مورد انتظار جامعه (۳) دارد. با توجه به این مطلب می‌توان گفت: از دید پاسخ‌گویان، شاخص‌های فیزیکی و کالبدی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی، تفاوت معناداری با حد مورد انتظار دارد. از طرف دیگر، با توجه به اینکه میانگین نمونه مورد بررسی کوچکتر از میانگین فرضی و مورد انتظار جامعه است، می‌توان میزان این شاخص‌ها را در حد خیلی کم و در نتیجه احساس محرومیت نسبی را در حد خیلی زیاد ارزیابی کرد.

بررسی‌های جانبی

الف) مقایسه نظرات پاسخ‌گویان در خصوص احساس محرومیت نسبی به تفکیک جنسیت

نتایج حاصل از آزمون آماری t برای گروه‌های مستقل، جهت مقایسه میانگین‌های دو گروه در جدول ۹ نشان داده شده است.

جدول ۹: نتایج مقایسه میانگین‌ها در خصوص جنسیت حاشیه نشینان

سطح معناداری	آماره t	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص‌ها	
						عامل مقایسه گروه‌ها	
۰,۱۶۵	-۱,۵۱۱	۱۰۶	۰,۵۳۲	۱,۱۷۲	۸۰	مرد	احساس محرومیت نسبی
						زن	
			۰,۷۳۹	۱,۹۱۴			

نتایج مندرج در جدول ۴-۱۹ نشان می‌دهد که با توجه به مقدار آماره تی (۱,۵۱۱-) و سطح معناداری (بیشتر از ۰,۰۵) نتیجه گرفته می‌شود نظرات پاسخگویان بر اساس جنسیت در خصوص احساس محرومیت نسبی معنادار نیست.

ب) مقایسه نظرات پاسخ‌گویان در خصوص احساس محرومیت نسبی به تفکیک تاهل

نتایج حاصل از آزمون آماری t برای گروه‌های مستقل، جهت مقایسه میانگین‌های دو گروه در جدول ۴-۲۰ نشان داده شده است.

جدول ۱۰: نتایج مقایسه میانگین گروه‌ها در خصوص تاهل حاشیه نشینان

سطح معناداری	آماره t	درجه آزادی	انحراف معیار	میانگین	تعداد	شاخص‌ها	
						عامل مقایسه گروه‌ها	
۰,۰۵۳	۱,۹۶۴	۹۰	۰,۵۳۲	۱,۸۶۹	۴۳	مجرد	احساس محرومیت نسبی
						متاهل	
			۰,۷۳۹	۱,۶۳۳			

نتایج مندرج در جدول ۱۰ نشان می‌دهد که با توجه به مقدار آماره تی (۱,۵۱۱-) و سطح معناداری (بیشتر از ۰,۰۵) نتیجه گرفته می‌شود نظرات پاسخگویان بر اساس تاهل در خصوص

احساس محرومیت نسبی معنادار نیست. با توجه به اینکه نتایج مقایسه‌ای سایر گروه‌های مقایسه‌ای نیز با توجه به آزمون انجام گرفته (تحلیل واریانس یک راهه)

جمع بندی و نتیجه گیری

جاذبه‌های شهری و دافعه‌هایی که در روستاها وجود دارد موجب تشویق روستائیان و ساکنین شهرهای کوچک برای مهاجرت به کلان‌شهرها می‌گردد. مهاجرین تازه وارد به شهر در کنار قشر فقیر شهری توان جذب در اقتصاد و جامعه شهری را نداشته و مجبور به حاشیه شهرها رانده شده و بافت حاشیه نشین را تشکیل می‌دهند. حاشیه نشینان بدلیل این که عموماً فاقد مهارت و تخصص شهری می‌باشند به مشاغل کاذب روی می‌آوردند که همین عوامل به عنوان عاملی سوق دهنده به سوی جرایم عمل می‌کنند و این امر باعث ناامنی در سطح مناطق حاشیه نشین می‌گردد. بوجود آمدن ناامنی در این محلات (به علت ارتباط تنگاتنگ امنیت و توسعه)، فرآیند توسعه را نیز در تنگنا قرار می‌دهد و این دور تسلسل ناامنی - توسعه نیافتگی ادامه می‌یابد. از سوی دیگر حاشیه نشینان که برای یافتن زندگی بهتر به شهر آمده‌اند، هنگامی که داشته‌های خود را با شهروندان مرجع می‌سنجند احساس محرومیت نسبی می‌کنند؛ و پس از آن به دنبال پیگیری خواسته‌های خود می‌روند و چون از امکانات لازم برخوردار نیستند دچار نوعی سرخوردگی می‌شوند و دست به هنجارشکنی و مقاومت در مقابل جامعه و دولت می‌زنند و این سرآغاز پیدایش آسیب‌های اجتماعی و تمرکز آنها در مناطق حاشیه نشین شده و در نهایت باعث ایجاد و گسترش ناامنی در شهر می‌گردد.

نتایج پژوهش نشان می‌دهند که ساکنین مناطق حاشیه نشین در کلان‌شهرها بویژه تهران به دلیل عدم برخورداری لازم از توسعه پایدار شهری (فیزیکی و کالبدی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی) احساس محرومیت نسبی می‌کنند، که این امر تهدیدی برای امنیت شهرهای بزرگ دارای ساکنین حاشیه نشین می‌باشند.

فهرست منابع

- بلیس ، جان (۱۳۷۸) ، امنیت بین الملل در عصر پس از جنگ سرد ، مترجم سید حسین محمدی نجم، دافوس سپاه ۱۳۸۰
 - پاپلی یزدی ، محمد حسین و حسین رجیبی سناجردی(۱۳۸۲) ، نظریه های شهر و پیرامون، تهران : سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها(سمت).
 - ربانی، رسول (۱۳۸۱) ، جامعه شناسی شهری، اصفهان: دانشگاه اصفهان و سازمان سمت، چاپ اول
 - زاهد زاهدانی ، سعید(۱۳۶۹)، حاشیه نشینی ، چاپ اول انتشارات دانشگاه شیراز.
 - زنجانی ، عمید (۱۳۶۸) ، فقه سیاسی، دانشگاه تهران ، چاپ اول.
 - زیاری، کرامت الله (۱۳۷۹) ، برنامه ریزی شهرهای جدید ، سمت ، تهران.
 - سرور، رحیم(۱۳۸۶)، برنامه ریزی کاربری اراضی در طرح توسعه و عمران ناحیه ای، تهران: انتشارات گنج هنر.
 - شکوئی، حسین(۱۳۶۵)، جغرافیای اجتماعی شهر (اکولوژی اجتماعی شهر ها) ، جهاد دانشگاهی ، تهران.
 - فکوهی ، ناصر(۱۳۸۳) ، انسان شناسی شهری ، انتشارات نی ، تهران.
 - کینگ، موری(۱۳۸۳) ، باز اندیشی در امنیت انسانی ، مترجم : مرتضی بحرانی، مطالعات راهبردی ، شماره ۴.
 - لدنی ، منوچهر(۱۳۸۲)، امنیت ملی و دفاع از ارزشها ، تهران: معاونت آموزشی ساعس ناجا.
 - ماندل، رابرت(۱۳۸۷)، چهره متغیر امنیت ملی، پژوهشکده مطالعات راهبردی ، چاپ سوم.
 - محمد نژاد، میر علی و نوروزی ، محمد تقی (۱۳۷۸) ، فرهنگ استراتژی ، انتشارات سنا ، تهران.
 - هیراسکار، جی کی (۱۳۷۶)، درآمدی بر مبانی برنامه ریزی شهری، ترجمه محمد سلیمانی و احمد رضا بکائی فرد، تهران: جهاد دانشگاهی تربیت معلم.
- پایان نامه و مقاله
- اعظمی، امیر، خوجه ثیان، داتیس، تولایی، روح الله و خواستار، حمزه(۱۳۸۷)، تحقق امنیت اجتماعی در بستر کارآفرینی، ماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال پنجم ، شماره ۱۸، ص ۹۰-۷۱.
 - ازکیا، مصطفی (۱۳۸۱) ، اعتبار تجربی و نظری دیدگاه نوسازی .
 - بابای فرد، اسدالله(۱۳۸۹)، توسعه فرهنگی و توسعه اجتماعی در ایران، فصلنامه رفاه اجتماعی ، سال دهم ، شماره ۳۷.
 - پیران ، پرویز(۱۳۸۱) ، شرایط موجود کلان شهرهای کشور، چالش های فراروی و راهبردهای اساسی آینده، مجموعه مقالات همایش چالش ها و چشم اندازهای توسعه ایران ، تهران : موسسه عالی آموزش و پژوهش.

- حاج یوسفی، علی (۱۳۸۲) ، پدیده حاشیه نشینی شهری قبل از انقلاب ، مجموعه مقالات حاشیه نشینی و اسکان غیر رسمی ، تهران : دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی ، جلد اول.
- حسن پور، بدیع السادات، ارائه راهبردها و راهکارهایی جهت دستیابی به توسعه پایدار شهری ، ماهنامه راه و ساختمان ، شماره ۶۹.
- حسینی ، سید مهدی (۱۳۹۰)، حاشیه نشینی و تاثیر آن بر امنیت کلان شهر تبریز (مطالعه موردی: دامنه کون عون بن علی) ، مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه امام حسین (ع).
- حسینی ، حسین (۱۳۷۵)، بحران های شهری و تئوری محرومیت نسبی ، مجله سیاست دفاعی ، شماره ۱۶-۱۵، ص ۱۷۲-۱۲۹.
- خاکپور، براتعلی و علی رضا باوان پور(۱۳۸۸)، بررسی و تحلیل نابرابری در سطوح توسعه یافتگی مناطق شهر مشهد، مجله دانش و توسعه، سال پانزدهم ، شماره ۲۷.
- رابرت گر، تد(۱۳۷۷)، چرا انسان ها شورش می کنند، ترجمه: مرشدی زاد، علی، تهران:انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ سوم.
- راهنمایی، محمد تقی و سید موسی پور موسوی (۱۳۸۵) ؛ بررسی ناپایداری های امنیتی کلان شهر تهران بر اساس شاتخص های توسعه پایدار، پژوهش های جغرافیایی ، شماره ۵۷.
- رضوان ، علی (۱۳۸۵)، امنیت شهری و نقشدر برنامه ریزی شهری در ارتقاء و بهبودآن (منطقه ۱۷ شهرداری تهران) ، پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه تربیت مدرس ، دانشکده هنر.
- روحانی، حسن(۱۳۸۰)، امنیت عمومی، امنیت ملی و چالش های فرارو، فصلنامه راهبرد، شماره ۲۰.
- سفاهن ، افشین (۱۳۸۵) ، گسترش فضایی کلان شهر تهران، دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری ، واحد علوم و تحقیقات.
- سینجر، پل(۱۳۵۸)، اقتصاد سیاسی شهرنشینی، مهدی کاظمی بیرهندی، فرخ حسامیان، نشر ایران.
- شیعه ، اسماعیل (۱۳۶۹) ، مقدمه ای بر برنامه ریزی شهری ، دانشگاه علم و صنعت ، تهران.
- شاعلی، جعفر(۱۳۷۸) ، مکان یابی مرکز خدمات درمانی منطقه ۵ شهرداری تهران، رساله دکتری ، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی ، واحد علوم و تحقیقات.
- صارمی، حمیدرضا(۱۳۸۹)، تحلیل نقش مسائل اجتماعی در نامنی شهرها از دیدگاه اسلام، نشریه هویت شهر ، سال چهارم ، ص ۱۱-۱۰۷.
- قلی زاده، سید ابراهیم(۱۳۸۹)، حاشیه نشینی و امنیت کلان شهر تهران، فصلنامه علمی - پژوهشی آفاق امنیت، سال سوم، شماره ۸.
- کارگر، بهمن(۱۳۸۶)، حاشیه نشینی و امنیت شهری، جغرافیا(نشریه علمی - پژوهشیس انجمن جغرافیایی ایران)، دوره جدید، سال پنجم، شماره ۱۵ - ۱۴ ص ۱۴۸-۱۳۹.

- کاظمی پور، شهلا(۱۳۷۵)، جمعیت و امنیت ملی، همایش توسعه و امنیت عمومی، انتشارات وزارت کشور، چاپ اول، جلد دوم، ص ۷۴-۹۵.
- کاظمی محمدی، سید مهدی (۱۳۷۸) ارزیابی توسعه پایدار در توسعه شهری، پژوهش موردی شهر قم، رساله دکتری دانشگاه تربیت مدرس.
- کلانتری، محسن(۱۳۸۰)، بررسی جغرافیایی جرم و جنایت در مناطق شهر تهران، رساله دکتری، دانشگاه تهران، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جغرافیا.
- مقصودی، مجتبی(۱۳۸۰)، تحولات قومی در ایران، علل و زمینه ها، انتشارات تمدن ایرانی، تهران.
- معین، محمد(۱۳۶۰)، فرهنگ فارسی، امیر کبیر، چاپ پنجم، تهران.
- نوژاد، مسعود(۱۳۷۷)، راهی به سوی توسعه پایدار، ماهنامه اطلاعات سیاسی اقتصادی، سال دوازدهم، شماره ۱۳۲-۱۳۱.
- نویدنیا، منیژه(۱۳۸۵)، تاملی نظری در امنیت اجتماعی؛ با تاکید بر گونه های امنیت، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۳۱.
- باوری، نفیسه (۱۳۸۳)، حاشیه نشینی و آثار اجتماعی و فرهنگی آن بر شهرها، مجموعه مقالات همایش شهرسازی ایران، جلد ۱، ساخت کالبدی شهر، شیراز: دانشکده هنر و معماری دانشگاه شیراز.
- Kelly.Eric Damian .Crabtree.Dain (2009).Securing The Built Environment: An Analysis Crime Prevention Through Environmental Design.Ball State University , Muncie.Indiana.
- Rothrock.Sara E.(2010) .Antiterrorism design and public safety : reconciling CPTED with the post.Massachusetts Institute of Technology. Dept. of Urban Studies and Planning
- Clinard,marshal,(2001):slum and cimmunity development , the free press, new York.
- Ficker. B & Herbert S. h.(1971) urban crisis, the Macmillan company where.
- Pile. S& Christopher b.(1999) unruly cities, routledge,London
- Burgess, Ernest & Bogue, Donald J. (eds.) (1967). Urban Sociology. Chicago: University of Chicago Press. ISBN 0-226-08056-.

